

HATVANÉVESEK

A TENGERI KAGYLÓ

Szemelvények

T O L N A I O T T Ó

A két törpe növésű kertész nagy vesszőkosarat cipelt a sétányon. Akárha fülénél fogva vonszoltak volna valami nyikorgó-nyöszörgő élőlényt, meghunyászkodó, jóllehet izzó, vörös szörnyet. Ikertestvérek voltak, mindent együtt csináltak. Csak ez a nyikorgás-nyöszörgés hallatszott, mert fenn a vigadó teraszán a vak zongorahangolónak mintha egy pillanatra sikerült volna az Erzsébet-liget össz madarát halkabbra fogni, a halinával vont kis fakalapácsokhoz hangolni.

Egyszer, amikor a BÖSENDÖRFER egyik ilyen kis kalapácsa megsérült, s új halinát kellett húzni a fejére, a halinát hozzá egy erdélyi könyv hátlapjából vágta ki szikéjével. Régtől sejtettük, a Szabadkáról kiutazó vak zongorahangoló (ősei cseh muzsikusok voltak, szokta is mondani, ő az utolsó cseh muzsikus Szabadkán, akinek az őseiről a Kosztolányi, meg a Brenner gyerekek is megemlékeztek volt) hajnalonta valójában nem is a BÖSENDÖRFERrel bajlódik, hanem a Liget össz kisénekesével, hogy valójában nem is egy zongorahangoló, hanem egy nagy karmester, ahogy Radács Misi bácsi mondotta, egy Toscanini . . . Radács Misi bácsit épp akkor nevezték ki a zeneiskola igazgatójává, az én ujjamat is verte rendszeresen rózsafavonójával, amely szőrözetlen volt (hiába ígértem, csupálok neki lószórt a magtárnál álldogáló muralovak farkából, szőröztesse fel végre, és adja vissza a nagybögősöknek), kizárólag arra szolgált, hogy a kis hegedűsök ujját verje vele . . . Persze, mi egészen másért bámultuk Radács Misi bácsit, nevezetesen azért,

mert valaki egyszer arról mesélt, hogy ifjúkorában sétahajón játszott a Mediterránon . . .

Köcsög, amikor ezt a történetet először hallottuk, csak annyit tett hozzá: Ez a legtöbb. Mi?! kérdeztük egyszerre. Erre valóban mindannyian kíváncsiak voltunk: Mi is a legtöbb? Köcsög csodálkozva nézett végig rajtunk, ahogy nagy gatyáinkban, bokáig süllyedve a paripacitrommal szórt kocsiút porába szájátva vártuk válaszát: Hát sétahajón játszani a Mediterránon. Valójában se a sétahajózásról, se a Mediterráneumról nem voltak ismereteink. De ahogy szétszéledtünk, azonnal hozzáláttunk ismereteink gyors feltöltéséhez. Másnap Mengyi, akinek az édesanyja takarította a könyvtárat, megjegyezte: Abbázia is a Mediterráneumba esik . . . És a *Tolnai GŐZ–HIT* kötetében, a *HAJÓ* fejezetcím alatt (a *Hacsepszut egyiptomi királynő hajója*, *A cölöplakók bárkája*, a *Spanyol vitorlás gálya*, az *Ötárbocos vitorlás*, a *Lapátkerekű gőzhajó* és a *Gyorsgőzös* között), sem a *RÁKL–SÖR*-ben nem találtam se a *Sétát*, se a *Sétahajót*, de közben elbáméskodtam a *Seregélynél* és a *Selyemgubónál* például, minek következtében végre pontosan meg tudtam mondani, hogy milyen is valójában a mongol természetű seregély tarkóján a zománc – ennek az árnyalatnak a meghatározásán ugyanis többször összeveszekedtünk: bíbor ibolyaszínű . . .

Az viszont tényleg kétségtelen, attól kezdve mindannyiunk számára Köcsög meghatározása lett a mérce: mármint a mediterráneumi sétahajózás. Ami a legtöbb. Még Szatyor is megingott, aki addig az idegenlégióba készült. Mert addig úgy tudtuk, az a legtöbb. Mármint az idegenlégió.

Noha az iker törpe kertészek (kár, hogy nem vagytok gipszből, mondta nekik egyszer részegen Oláh, a sírkőfaragó, mert különben dísznek is használhatna benneteket az öreg Bednarecz, felváltva helyettesíthetnétek éjszakánként a gipsz cigánylányt a Csodafürdő előtti kannagruppban: gipsz gipsz . . .) igyekeztek úgy lépkedni, akárha sétálnának a főallén, a nagy vesszőkosár most mégis jobban nyikorgott-nyöszörgött. Makkot szedtek ugyanis éppen.

Csak szedegessék, inkább ők csemegézzék, jegyezte meg ilyenkor a szintén alacsony termetű, jóllehet a kertészeknél egy centiméterrel magasabb (a hangsúlyt mindig a méterre helyezte: centiméter, így mondta) Dracsi bácsi, a futballpálya gondnoka (maga is játékos, kitűnő hátvéd, jóllehet a durvább fajtából, úgy is mondták: Dracsi, a pokróc, a rá bízott

csatárok akárha megnyúzva, megskalpolva másztak le a smaragdszőnyegről, lepedőbe csavarva szállították haza őket), inkább ők, a törpék csemegézzék, mint csíkos kicsinyeikkel ide szokjanak a vaddisznók. És frászt kapjon az ember, vadászokat kelljen hívni, vadászokat az Erzsébet-ligetbe (ahol, mi gyerekek legalábbis úgy tudtuk, mást meg ilyesmi nem érdekelt, akkor még ugyanis nem jött divatba a helytörténetkedés, maga a névadó császárnő is megfordult egyszer, Blaha Lujza társaságában)! Csak akkor értettem meg Zrínyi Miklóst, tette hozzá ilyenkor Dracsi bácsi szövegéhez a Csodafürdő fűtője, amikor egyszer a Kemény (Agbaba)-villa előtt szembe találtam magam egy rühes vadkannal. Ahhoz, hogy a Vigadó és a Kemény (Agbaba)-villa östölgyei alatt csíkos kis vaddisznókat láthasson az ember, valóban hajnalban kellett kelnie. Egyszer, a cserkészek éjszakai tájékozódási versenyéről támolyogva haza, én is láttam őket. Félvakon a csillagképek silabizálásától, nem akartam hinni a szememnek. Még szerencse, gondoltam, hogy az erdőben nemigen néztünk a lábunk elé . . . Valóban frászt kaptam, ahogy a Dracsi bácsi mondta, de én inkább a gyönyörűségtől pisiletem össze magam a kis rőfögő, csíkos lények láttán. A vadkan akkor nekem nem mutatkozott, a kis nádas sarában heverészett, mintha csak tudta volna, hogy valójában a pucér betegek alól kiengedett gyógyiszapban hempereg. És aztán egyszer, visszahajtván édesapám, a vadászegyesület vezetője ébresztőóráját, az életüket is sikerül megmentenem a kis csíkos lényeknek.

Bizonyos időre ki kellene tiltani az embereket az Erzsébet-ligetből, és – rajtunk kívül – csak a két törpét hagyni benn. Meg a béna parkört, akit olykor még a madarak is fának vélnek, le-lerondítják. Féltünk, egyszer a harkály is megfúrja, átfúrja szívét, mint a golyó, jöllehet ő már megjárta mind a frontokat. Végül már attól is félni kezdtünk, egyszer, bakot tartva, éppen rá, az abszolút mimikrit játszó béna parkörre fogunk felmászni tojást lopni . . . És aztán csak azokat az embereket engedni be, akiknek a léptei nem zavarják a kisénekeseket, vadkanokat. A törpék meg a béna parkör, meg Sundricka, a halász (aki újabban inkább madarakkal és méhekkal foglalkozik) tanfolyamokat tarthatnának az embereknek, hogyan változtassák meg a lépteiket, hogy aztán úgy hallgaszanak rájuk a kisénekesek, mint a vak zongorahangolóra, lábukhoz simuljanak a vadak, mint a parkör béna lábához. Különös, figyelte meg Pius, a fürdőorvostól, dr. Csathótól sem ijednek meg a vadak, nem úgy

lépked, mint a többi ember, látszólag nehézkesebben botorkál, ám ugyanakkor mégis mintha a föld felett lebegne.

Mondom, makkot cipeltek a törpék a nagy nyikorgó-nyöszörgő vesszőkosárban. Máskor meg levelet. Külön a citromkörteszínűt, külön a vérpirost, a májszínűt. Tihamér jegyezte meg egyszer: úgy bánnak a levelekkel, mint Iván bácsi, a fehéroroszbélyegáros, aki egészen más-képpen, más jellegű, más energiájú mozdulatokkal közelít a skandináv, az albán, a portugál, a háborús német, valamint a szenegál bélyegekhez, hogy a Tanganyikáról ne is beszéljünk . . . Éjjel-nappal dolgoztak. Nélkülük még jobban összeomlott volna a Bednarecz bácsi által tervezett világszép Liget. Amióta Bednarecz bácsi betegeskedni kezdett, egy kommisszárt neveztek ki mellé, aki azonnal bemeszeltette a fák törzsét (mondanom sem kell, a piktorok a béna parkórt és Csathó doktort is lemeszelték). Máskor meg a szökőkutat próbálták beindítani. Életünk legszebb pillanatai közé tartozott, amikor a két törpe beindította a szökőkutat, és a szellő felénk hozta a hús permetet. A puszpángbokrok alatt egészen közel merészkedve figyeltük szakszerű mozdulataikat. Minden segítség nélkül, ők ketten, kicipelték a nagyagavét: az AGAVE AMERICANÁ-t az üvegházból. Talán az volt mégis a legnagyobb teljesítményük. A nagyagavét: az AGAVE AMERICANÁ-t talán még a birkózók sem bírták volna megmozdítani, pedig akadt köztük országos bajnok is, sőt olyan is, aki később idegenlégíós lett. Kocsikenőccsel kenték a hintákat. És aztán szépen ki is próbálták őket. Előbb csikorogva, majd némán lökdösték egymást. Messziről úgy tűnt, játszanak. Játszik a két vidám törpe, hintázik

régi dunna, kis katona

ám közelebből lehetett látni barázdált arcuk komor, minden pillanatban felzokoghatnak – mint ahogy minden ok nélkül, teljesen váratlanul annyian felzokogtak akkortájt az emberek közül. Amikor először láttuk őket közelebből hintázni, mi is sírni kezdtünk. Hintázásukra, különös-mód, soha senki sem tett közülünk megjegyzést, pedig hát kevés dolog volt a világon, amelyre – szerencsére mindig ellenkező előjellel – Köcsög vagy Kecsenovics nem tett valami megjegyzést, amelyhez nem fűztek fanyar avagy ironikus magyarázatot. Átfestették a gipsz cigánylányt. Míniummal és kályhaezüsttel. Ha én festő lennék, ámult el Köcsög, sosem is használnék más festéket, mint míniumot és kályhaezüstöt. Tihamér nem reagálta le Köcsög eszme-futtatását. Kecsenovics közben

helyszíni közvetítést adott. Ilyeneket mondott: Megközelítették melle magasságát. Immár a hónalját csutakolják – éppen úgy, mint Dusi, a borbély, aki olykor leborotválta Kráhl Teri néni hónaljszórét.

Ám a gipsz cigánylány arcát még a létráról sem érte el a két kis kertész. A komisszár leszidta őket, azt mondta, majd küld egy magasabb embert, aki drótkefével előbb jól átdörzsöli az arcát, de szerencsére ez a magasabb ember sosem is érkezett meg az Erzsébet-ligetbe, pedig akkortájt a telepésekkel sok magas férfi került városkánkba. És az arca, különösmód, élő maradt. Vagy a Vigadó végéinek a falát kátrányozták éppen, hogy aztán majd fehér és galambszürke öltönyeikben nekítámaszkodjanak a részeg ficsúrok. És a falra ragadjanak, mint a légyenyvre. Kátrányozás közben Soma mindig sóhajtozva jegyezte meg: Akárha hajógyárban lennénk! Ez már félig Mediterráneum, tette hozzá Pius. Pedig sosem jártak hajógyárban. Igaz, Pius az új komp készítésénél tényleg segédkezett. Ő volt a mágnespatkó, ahogyan Köcsög mondta, az ő feladata volt összeszedni az elhullott szögeket. Akkor hallotta az ácsoktól, hogy az oroszok bejövetelükkor ellőtték a kompunkat, amelyen, egy teknőbe kötözve, ott volt a törökkanizsai Sulpe báró nagyfejű fia is. A komp elsüllyedt, de a teknő tovább úszott . . . Azóta Jámbor Józsika is egy már használaton kívül lévő, kettérepedt forrázóteknőben alszik: Sosem tudni, mikor jön az özönvíz. A többiek vették a lapot. Miért ne épülhetne itt, az Erzsébet-ligetben is – mondanom sem kell, teljes titoktartásban – egy hajó? Egy sétahajó, tette hozzá maga elé meredve Józsika. És szépen leengednének a Tiszán a Dunába, a Dunán meg szépen a Fekete-tengerbe . . . Miért a Feketébe, te hülye?! Azért, mert az Adria is fekete. Fekete? Fekete az egész Mediterráneum. A Mediterráneum is fekete? Fekete, válaszolta Kecsenovics: csak festik. Befestik kékre. Teleszórják kékítőgolyóval. Főleg mielőtt fényképezni akarnák. Zsákszámra kubikolják bele a kékítőgolyót. Ez a megjegyzés, a kékítőgolyót illetően, nekem volt címezve. Ugyanis éppen azokban a napokban kaptunk édesapámtól egy hupikék levlapot (anzikszot) Raguzából. Városkánkból más még nem járt az Adrián.

Még az öreg Kecsenovics sem, pedig ő állítólag többször volt szanaszét illegálitásban, lévén már a háború előtt is kommunista. De még Köcsög apja sem, aki viszont többször nősült – az ország különböző sarkaiból. Amiből kifolyólag Köcsögnek hol szlovén, hol macedón, hol monumentális montenegrói anyja volt, aki ha szájon vágta, a szó szoros értelmében

elrepült. Köcsög apja járt az adriai higanybányában (Köcsögnek állítólag volt is egy maréknyi tisztá higanya), járt fenn a Triglavon, és fürdött a Bledi-, az Ohridi- és a Palicsi-tóban is. De a tengerre csak az én édesapám jutott el. Mintha csak megérezte volna, egy év sem múlik, börtönbe vetik. Igaz, a családnak sosem sikerült megtudnia édesapánk hogyan, kivel és miért került tulajdonképpen a tengerre?

Egyszer meg is kérdeztem a bátyámat, hogy mit csinálhatott Apa az Adrián? Semmit, mondta. Feküdt a kék vízen. A sós víz fenntart . . . Olykor arról álmodoztam, Apa is ott volt azon az ide-oda sétáló hajón a Mediterráneumban, amelyben a Radács Misi bácsi muzsikált – különben miért íratott volna be az első között a zeneiskolába?!

A két kis kertész, tudomást sem véve rólunk, a béna parkorról, Dracsiról, az ágyások között botladozó Csathó doktorról, a Csodafürdő részeg fűtőjéről (minek fűtő egy forró aranyat buzogó Csodafürdőben?! kérdezte Liska tanár úr, a fotóművész, minden alkalommal, ha a fűtő át talált kóvályogni valamelyik művészi beállításán, különösen akkor, amikor már a beállítás – az élőkép – fontosabb volt számára magánál a fotónál), éjjel-nappal dolgozott.

Palántáltak. Locsoltak, ide-oda vonszolva a súlyos, végtelen gumicsövet. Metszettek hosszú rudakra szerelt ollóikkal. Igen, éppen ők, a törpe kertészek gondozták az ég függőkertjeit! Abronccsal ölelték a kettérepedt fákat, betonnal plombálták odvas gödreiket, ismeretlen eredetű sebeiket. Hordták, mint most a makkot, a piroszlak vadgesztenyét. Cipelték végig a sétány kvarcán a csikorgó-nyöszörgő vesszőkosarat. Hová? Miért olyan nagy mennyiségben? Hiszen a vadgesztenyét például nem eszik a hízók. Jóllehet az Erzsébet-ligetben sosem is tartott senki disznót. Fűteni, jegyezte meg Szatyor – Lungovics Gyúró. Nem is olyan biztos, kontrázta meg Köcsög. Mi nem olyan biztos? Hogy fűteni viszik-vonszolják, hiszen az üvegház is hőforráson fekszik minden bizonynyal . . . A mi házunk miért nem fekszik hőforráson, tűnődött el Szatyor, aki máris sokat fagyoskodott az életében, többek között azért is készült Afrikába. Képzeld, milyen szar lenne nyáron egy hőforráson, mondta Gyúró. Vannak hőforrások, amelyekben meg lehet főzni a tojást. Nekem olyan tyúkjaim lennének, amelyek egyenesen a hőforrásba tojnának . . . A mi hőforrásaink lényegében langyosak, mondta Köcsög, csak titkolják. Titokban fűtik. Mit? A hőforrásokat.

Ha nem fűteni hordják a makkot, a gesztenyét, akkor minek? Hosszú csönd következett.

Minden jel arrafele mutat, folytatta Köcsög, s mi egyenkint feléje fordultunk, ugyanis éreztük, Köcsög ez alkalommal komolyabb dolgot készül érinteni, mint különben állandó szurkálásai, ellenpontozásai közepette: radírgyár működik valahol az üvegház mögött. Radírgumigyár? kérdezett rá szokatlan komolysággal Szatyor. Valahol az üvegház mögött? próbált tovább pontosítani Kecsenovics. Az üvegházban tán? zárkózott fel kérdésével Pius is. Főzik a radírgumit a törpék? kérdezte teljesen elámulva Sarnyai Soma. Főzik, mondta Köcsög.

Főzik az isteni rózsaszín radírgumit?! kezdett álmodozni máris Józsi-ka. Mit tudsz te a rózsaszín radírgumiról, mordult föl Lötyöge, akinek valóban volt radírgumija, a Foto Teritől kapta, míg Jámbor Józsi-ka kenyérbelet használt törléshez – azt legalább a hiba eltávolítása, illetve elmaszatolása után meg is lehetett enni. És különben is, folytatta Lötyöge, mi a fene törőlnivaló van az elemiben?! Te tán azt szoktad írni, hogy egyszer egy az kettő?! Ha lenne rózsaszín radírgumim, bizony én mindig azt írnám, hogy kettő. És aztán szépen megragadnám a puha gumit . . . magát a rózsaszínt, folytatta Józsi-ka, aki egyszer kikúszott a Pösze tanító néni katedrájához, és megszagolta – tüdőre szívta – az USA-ceruza radírgumijának illatát. És elájult. Csak akkor tért észhez, amikor a tanító néni páholni kezdte a bambuszsnáddal.

Cipelik a tömérdek makkot, gesztenyét – és főzik a radírt! Köcsög közlése talán még a sétahajózásnál is nagyobb hatást ért el. Még akkor is, ha naponta voltak ilyen közlései. Ám akkor, éppen azért, mert aznap már kétszer sikerült ámulatba ejtenie bennünket, Kecsenovics Fíró támadásba lendült.

Ne figyeljete rá, Köcsög összevissza hadovál. Először is: a radírgumit kaucsukból főzik. Kecsenovics, noha nem olvasta a *Tolnai Világlexikonát*, apja mozgalmi broszúrait, különösen az ismeretterjesztő jellegűeket, fejből tudta. Igaza van Fírónak, állt a pártjára Mengyi, aki viszont igenis olvasta a *Tolnait*, hiszen a múltkor is hosszan beszélt *Zsutairól*. Itt meg kell állnunk egy pillanatra, akár a mese szálát is megszakítva, ugyanis Mengyinek akkor még T. Orbánt is sikerült ámulatba ejtenie.

Hosszan beszélt, szinte kiselőadást tartott, ami Mengyivel sosem is esett meg: *Zsutairól*, a költőről.

Ó volt az utolsó szócikk ugyanis a *Tolna*iban – és ezért, mert az utolsó volt, valamiféleképpen megkedvelte, mondván. Az utolsókból lesznek az elsők. Őt, tudavalevőleg csak ez a libikóka érdekelte, mármint hogy belőle, az utolsóból (nagyon szegények voltak, nagyon rossz tanuló volt, az utolsó pad utáni számárpadban, valójában egy tuskón ült egész évben), hogyan lesz majd: első . . . És így kinevezte Zsutait az első, a legnagyobb magyar költőnek. Aki semmivel sem marad el Zrínyi és Pannonius mögött, akik, ahogyan Petőfi szerb, horvátok voltak, mint maga Mengyi is félig, ugyanis édesapja, aki még Mengyi világrajövetele előtt eltűnt az életükből, szintén horvát volt, montenegrói horvát. Zsutai volt a legnagyobb, bizonygatta, noha vele nem vadkan végzett. Valójában, erre csak később jöttem rá, amikor már én is foglalkozni kezdtem a költővel, felmondta nekünk az egész *Zsutai* szócikket.

Zsutai János Tiszanánán született. El is határoztuk, ha egyszer megnyílik a határ Magyarország felé, mert egyszer majd megnyílik, ugye, Röszkénél: első dolgunk lesz meglátogatni Zsutai szülőfaluját, felkeresni, megkoszorúzni sírját . . . Ne kívánjátok, mondta ilyenkor Firó, hogy megnyíljon . . . Mi? Hát, a határ . . . Miért? Mert akkor mindannyian röszketni fogtok . . . Szatyor azt mondta, hogy nincs kizárva, ő át is fog telepedni Tiszanánára. Nem akar egész életében az édesanyja szoknyáján élni. Tiszanánán fog új életet kezdeni. Szatyor is azt mondta, el fog látogatni egyszer Zsutai szülőfalujába, de élete végső célja mégis az marad, hogy az idegenlégióban kössön ki. Továbbra is gyakran feküdt ki egész napra a forró homokra. Szoktatta magát Afrikához. Mi meg hordtuk rá a hangyákat, varangyokat . . .

Szóval Zsutai János már jónevű író volt, amikor egy kávéházi verekedés alkalmával valakit agyonszúrt. Börtönre ítélték, mondta Mengyi, majd kegyelemből kiszabadult, de lelkiismeret-furdalásból egy év múlva öngyilkosságot követett el. Művei halála után *Zsutai költeményei* címmel jelentek meg.

Köcsög nem engedte magát eltéríteni, kisiklatni, nem engedte, hogy közlésének hatását Firóék, látszólag-éppen őt támogatva, szertefoszlassák. Jóllehet Zsutai az ő fantáziáját is izgatta. (Nem kizárt, mindannyiunk közül ő, Köcsög utazott először Tiszanánára, mert később – amikor egy kis rés nyílt a határon – édesapja Magyarországról kezdett nősülni, Magyarország különböző sarkaiból, hiszen én, aki idővel, ha nem is akkora sikerrel, mint T. Orbán, afféle tollforgató lettem, majd

csak a 60-as években rovom le kötelességemet Zsutai sírjánál – akárha gyerekkori illúzióink egyik legfontosabb emlékművénél, monumentumánál: elrebegeve Zsutai szellemének, hogy egyik mediterráneumi sétahajózásom alkalmával nyugágyamban, míg a többi póre utas a delfinek játékában gyönyörködött, én éppen az ő könyvét, *Zsutai költeményeit* forgattam, mint ahogyan az sem kizárt: Szatyor Gyúró, az idegenlégió tisztje, hátizsákjában, noha francia felesége van, és már a gyerekei sem beszélnek se magyarul, se szerbül, ma is ott lapul a kis kötet: *Zsutai költeményei.*)

Igen, lendült Köcsög az ő vonalukon ellentámadásba: az igazi radírgumit kaucsukból főzik. Mi másból is főznék? És nagy hibája a Bednarecz bácsinak, a Liget zseniális megálmodójának (aki szegény éppen haldoklott), hogy egyetlen kaucsukfát sem ültetett ide körénk, hiszen a Csodafürdő hőforrásai lehetővé tennék növekedésüket, szaporodásukat . . .

És akkor, hogy végső csapást mérjen ellenfeleire, Köcsög tovább értekezett a kaucsukról mint olyanról.

A bennszülöttek könnynek nevezik, mondta. Könnynek? Mit?, kérdezte Lötyöge. A kaucsukot, mondta Köcsög. Minek a bennszülötteknek radír?! csapott le Kecsenovics. Talán azért, mert ők is elvétik az egyszerűt, mint a Józsika? Azt írják, hogy egyszer egy az kettő, netán azt, hogy három . . . És aztán nekiesnek radírozni. Felneveltünk. A bennszülöttek nem radírt csinálnak a kaucsukból, mondta metszetten Köcsög. Hanem? kérdezte Pius. Labdát, te hülye, válaszolta, akárha csőrrel pöccintve Köcsög. Labdát gyúrnak, tűnődött el Lötyöge, aki tehetséges kapus volt, legalábbis magas termetű, és merészen a csatárok lába közé merte vetni magát. Labdát gyúrnak, kérdezte Pius, aki noha állandóan egy rossz futballcipőben járt, nem volt különösebb játékos, labdát könnyből?! Igen, válaszolta Köcsög

Hirtelen megeredt a nyelvünk: egy könnyel telesírt labda . . . harmatcseppel teli . . . Egy olyan labdával nem lenne nehéz kikutorni a felső sarkot . . . A bennszülöttek nem futballoznak, mondta Kecsenovics, a futballt az angolok találták fel – Marx Károly is sokáig élt Angliában . . . Igen, a bennszülöttek nem futballoznak, mondta Köcsög. Hanem?! kérdeztük egyszerre. Csak labdáznak. Dobálják egymásnak, mint a lányok? Igen, végtelen labdáznak az őserdők tisztásain, ligeteiben . . .

A két törpe épp előttünk haladt el a púposra pakolt kosárral. Mi a puszpáng-labirintusból figyeltük őket. Viszik a nyersanyagot, súgta fülembe Józsika. S főzik az üvegházban serényen, egészen hajnalig. Miközben a doktor úr a sáfránysárga padlóra omolva injekciózza magát, hogy utána naplója fölé görnyedjen, s ibolyaszín tentával írjon hajnalig, avagy valamelyik fürdővendéggel üzekedjen hörögve, mint egy kihalófélben lévő masztodon. Főzik. Miközben a fűtő az iszapos kádak pucér betegeit öblögeti. Főzik, míg a béna parkőr egy káposztalepkét hipnotizál: szúrja föl magát a lilán izzó krisztustövésre, ne kelljen a gébicsnek felnyársalnia, karóba húznia. A minap *A lepkészet története Magyarországon* című rongyos könyvből olvasott fel a szűznemzésről Tihamérnak, akitől egy Szűz Máriát rendelt volt éppen a kistemplomi plébános. Főzik. A rózsaszín radírgumit. De az sem kizárható, hogy nem radírgumit főznek, tűnődött el Józsika. Hanem?! kérdezte Lötyöge. Könnyet, mondta Józsika. Nagy mennyiségekben állítanak elő könnyet. És valójában, nagy titokban persze: ők tartják a tulajdonképpeni Csodafürdőt: hatalmas összegekért egyes betegek könnyben fürödhetnek . . . Könnyből labda? kérdezte ismét Lötyöge, aki csak zakóban tudott védeni, amelyet aztán természetesen behúzott hatalmas, kibélelt gatyájába. Könnyből gyúrnak labdát a törpe kertészek, tűnődött tovább Lötyöge, és aztán a citromkörteszín, piros vagy májszín levélszőnyegen, a puszpáng-labirintus közepén, az üres – kettépattant – szökőkút fenekén dobálják egymásnak. Labdázik a két kis kertész. Mint a bennszülöttek.

Jámbor Józsika, két nap se múlt, visszatért Firó a határ megnyitását ellenző kijelentéséhez. A Vinczerék udvarában epreztünk éppen. Az öreg Vinczer különben a határ túloldalán élt, odaát, az anyaországban, talán éppen azért térhetett éppen ott vissza a témához Józsika. Vinczerék nem foglalkoztak selyemhernyó-tenyésztéssel. Náluk angóranylaktól nyüzsgött az udvar. Így az epertermés nem volt veszélyeztetve. Egy baj volt csupán, mármint hogy éppen fekete eper volt, s ha a termés az angóranylakra potyogott, tönkretette hófehér állagukat. Nagyon vigyázva kellett eszegetnünk tehát, volt időnk közben hallgatni Józsika meséjét.

Arról volt szó, hogy Jámbor Józsikának anyai ágon (senki sem sejtette, ki is lehetett Józsika anyja) volt egy szabadkai rokona: Csucsori Gergely. Ha problémája akadt, mindig vele példázódott (ahogyan Köcsög hoza-

codott elő nagy barátjával és tisztelőjével: Háy Jánossal, akivel állítólag nagy titokban albán bélyegeket küldöznek egymásnak postagalambbal, ugyanis kiszámították, fél évszázad se múlik, és nagy kereslete lesz az albán bélyegeknek, akad majd közöttük olyan is, amelyik egyenesen a két Mauritius pozícióját fogja veszélyeztetni).

Csucsori Gergely 100 (száz) méterre lakott a határtól. A 13-as és a 14-es karaula között. Amikor bejöttek a magyarok, hirtelen kiürültek a karaulák. Gyerekek játszottak bennük, csavargók, vadorzók, hibbantán kóválygó figurák húzták meg fenn magukat. Amíg egy napon a 13-as karaulába be nem költözött egy népes család: egy török cirkuszos família. A vezetéknevük magyar volt: Szilágyi, csak a keresztnéve volt török mindegyiknek. Az öreg cirkuszigazgatót Mehemednek, az egyik fiát pedig, akivel Csucsori Gergely összebarátkozott, Abdullahnak hívták. Egyesek szerint nem messziről érkeztek, csupán a határon (az egykori határon) túli első szomszéd faluból: Átokházáról. Ugyanis az öreg Mehemed fantáziát látott a karaulákban. Valami olyasmire gondolt, hogy az üres karaulák a cirkuszi sátort, a régi határsáv pedig a mozgás illúzióját helyettesíthetné. Először is kötelet feszítettek a két karaula, a 13-as és a 14-es közé. Reggeltől estig ott sétafikáltak színes kis napernyőiket pörgetve a kötél táncos hölgyikék. És valóban, csodálatos előadásaikra (az öreg Mehemed kardot nyelt, Abdullah pedig újságpapírt evett nagy mennyiségben, és a papír azon nyomban folyni kezdett ki a segge lyukán távirószalag formájában!) mind a két oldalról, Kelebiáról és Átokházáról is özönlött a nép.

És mit akartál ezzel mondani, Józsika, húzta fel mindig lepörkölt szemöldökét Firó. Hát nem érted?! szolt át a tetőről Köcsög. Nem, mondta Firó. Én sem, mondta, titokban a nyulakat célozgatva, Pius. Azt, mondta a kémény mellől Köcsög, hogy a határ magában is kinyílnak: akár egy rózsa. Józsiának jólesett Köcsög váratlan segítsége, noha magát a merész metaforát, mármint a rózsát (jöllehet azt tudta, hogy a rózsa az egy török vagy bolgár virág, tehát illik az öreg Mehemed és Abdullah világához) ő sem értette egészen. Arra gondolt, ha legközelebb találkozik Gergővel, előadja neki Köcsög rózsáját . . .

Különösmód, az eperfa még a tegnapi naphoz kötött engem is. Illetve hát ahhoz, hogy egy nagy cserébe bonyolódtam Pityámmal. Egy-egy marék ördögfejet (a sulyom, a jezsuitadió ében termését hívták így felénk) és selyembubót kért ráadásként az első világháborús bajonétra

(amelyet valójában bozótirtó macsetának is vélhetne az ember), amit egy redőnyös és emeletes tolltartóért készültünk elcserélni. A tolltartót az egyik Vinczer gyerektől cserélte egy rossz vekkeróráért, amit én azért nem előzhettem meg, mert én is éppen üzletelés közepette voltam a Vinczerékkal: egy mamutfogat akartam elcserélni velük egy kis buszolaért . . . Ám a *Tolnai Világlexikona* RÁK-SÖR kötetében a *Selyem* és a *Selyemhernyó* (*Bombyx mori*) már említett áttanulmányozása után ismét megváltozott a viszonyom a selyemgubókhöz, jöllehet az én gubóim mind lyukasak voltak.

Arról volt szó, hogy Piusszal és Szatyorral már régen azon törtük a fejünket, hogy ejtőernyőt készítsünk valódi selyemből. Most komoly ismeretekkel gazdagodva, arra gondoltam, ismét megkísérelhetnénk az ejtőernyő elkészítését. Így viszont minden egyes gubóra szükségem volt. Minden egyes gubó aranyat ért. Nem osztogathattam csak úgy, marokszámra, ráadásnak.

A 32–33. napon a Selyemhernyó begubózik, vagyis selyemmirigyéből úgynevezett kokon-t sző maga körül, s ebben bábbá alakul át. A bábállapot alatt a S. egyes szervei teljesen felbomlanak, s a belsejében levő kásás sejthalmazból új szervek alakulnak ki . . . Az érett gubóban zörög a báb . . . A nyersselyem gubóról való lefejtése úgy történik, hogy ezeket 80 C hőfokú vízben áztatják, s ezt követően a gubókat seprűvel veregetik, hogy a szál végét megtalálhassák. Ha a szál végét megtalálták, akkor a langyos vízbe helyezett gubók közül 3–9-nek a végeit összefogva, ezt a szál selymet felmotollálják. 1 kg szálselyem készítéséhez 5 kg száraz gubót használnak fel. A felmotollált selymet abból a célból, hogy fonalat készítsenek belőle, a motolláról csévére tekerik fel . . .

Körülbelül eddig jutottam a szócikk ismertetésében, amikor Pius és Szatyor Gyúró félbeszakított. Azonnal értettem, ők máris más úton ügycödnek ejtőernyőnköt illetően. Először is elkottyintották a dolgot Köcsögnek. Mi sem egyszerűbb, mondta gondolkodás nélkül nekik Köcsög. És a következő tervet adta elő.

Épp egy selymes lánynak, ahogy ő mondta, anygalkának, selymes anygalkának csapja a szelet. A fiatal kanizsai lányok közül ugyanis sokan odaát dolgoztak, a nagy múltú törökkanizsai gubógyárban, ahová mi is szállítottuk a rózsaszín gubókat bátyámmal. A lányon, a selymes anygalkán keresztül napokon belül ki fogja puhatolni, hogyan tudnánk éjsza-

kának idején bejutni a selyemgyárba. Kész anyagból fogunk dolgozni, ugyanis valamelyik anyjától maradt náluk egy értékes SINGER varrógép . . . Egy hét se telik, és már ki is ugorhatunk a nagytemplom tornyából, ugyanis Köcsög szerint nem egy nagy ejtőernyőt kell szabnunk, hanem három kicsit, ugyanis még egyikünk sem nyom 30 kilogrammot – az a határ . . . Előlegként egy Tanganyikát kért. A Tanganyikát, tudtom nélkül, megvásárolták Iván bácsitól, és leszállították Köcsögnek . . . Köcsögöt egy éjszaka még láttam üldögelni az árok füves partján a lánnyal, a selymes angyalkával, de amikor néhány nap múlva vattatára fogtuk, azt válaszolta: sajnos, már tárgyaltan az egész ejtőernyőügy, kilép belőle, ugyanis régen szakítottak a selymes lánnyal, mi csak nyugodtan térjünk vissza az 1-es számú elképzelésünkhöz. Ami viszont a Tanganyikát illeti (Ó-Kanizsán – gyerekek kezén – mindössze 1 Tanganyika volt) az az új helyzet állt elő, hogy közben a nemzetközi piacon felugrott az ára, és csak egy gyászkeretes Horthy István és három akármilyen – akár hibás is lehet – albán bélyeg ellenében tudja visszaszármaztatni.

Nem maradt más hátra, mint hogy tovább olvassam nekik a *Tolnai Selyem* szócikkét.

Az átrágott gubók, a lefejtéskor visszamaradó gubóhártya és a nyersselyem lemotollálásakor hulladék képezik a kóc-S.-et. Mikor a kóc-S.-et feldolgozzák, elsősorban a S. egyik alkatrészét képező, úgynevezett szerezcin kioldását kell végbevenni . . .

Alighogy abszolváltuk volna a bonyolult technológiát, Köcsög ismét megkörnyékezett bennünket. Kivette kezünkből az állandóan magunkkal hordott RÁK-SÖR-t, újból átfutotta a *Selyem* szócikket, majd kifejtette, a bontógépet lehetetlen megoldani.

Az összegubancolt szálakat ki kell simítani, evégett az anyag a bontógépre kerül. Ez egy farkasszerű gép . . .

Itt Köcsög szünetet tartott a felolvasásban: Körülszaladtam a lakatosokat, gépészeket, és fájó szívvel kell közölnöm veletek, gyerekek: Ó-Kanizsán pillanatnyilag nincs egyetlenegy mester sem, aki farkasszerű gépet tudna előállítani . . . Láttatok ti már egyáltalán farkast?! Megszéppentünk. Akkor Köcsög egy-két mondat erejéig még tovább olvasta a szócikket:

A fődob kampós fogai tépik, bontják, marcangolják az anyagot, a szálakat párhuzamosítják, az etető hengerpárok pedig szilárdan tartják.

A farkasgép kampói közé rendeződött, tépett selymet egy leszedőhengerpár fejtí le. Innen az anyag egy nyalábképző hengerpárra kerül, mely a bontott selyemszalakat nyalábbá képezi ki . . .

Az ajánlatom a következő, mondta közömbösen. A Tanganyika, ahogy megbeszéltük, marad. Majd még megtámasztjátok néhány közepes értékű darabbal (gyászkeretes Horthy Istvánnal, néhány hibás albánnal), meg kérek még fél kilogramm háború előtti magyar tömegbelyeget. Valamint, fordult váratlanul felém, igényt tartok még a kis buszolóra és az emeletes tolltartóra – benne a nagy Koh-i-norral! –, amelynek a redőnye, ha értesüléseim nem tévesek, különben is akadozik . . . Nem engedte, hogy levegőhöz jussunk. Most érkeztem a Járásról, mondta. Az egyik járásszéli tanya padlásán megtekintettem – és saját kezemmel simogathattam azt az angol ejtőernyőt, amelynek végén, mint emlékeztek, szénné égett a pilóta . . . Valóban, bátyám után loholva, magam is láttam azt az olajfára akadt csodálatos kínai selyem ejtőernyőt – végén, mármint a bonyolult selyemkötélzet végén a himbálódzó üszkös tuskóra emlékeztető pilótával . . . Sajnos, egyelőre még nem tudom, eleget tudok-e tenni a kurva parasztgyerekek követelésének, tudjátok, milyen sóherek, csívenfosók, túl sokat kérnek érte, jól lehet már hibás . . . Hibás?! kérdeztük egyszerre – ezzel a reakciónkkal egyben el is árulva magunkat, hogy már ismét lépre csalattunk Köcsög által. A kurva parasztgyerekek megengedték Fannynak, hogy kombinét vágjon ki belőle . . . Kombinét a kínai selyem ejtőernyőből?! Igen. Ez volt az ára, hogy egyenkint megpusztilhassák a lába közét . . . De, folytatta Köcsög, mivel ismét szórakozom azzal a lánnyal, selymes angyalkával, egyáltalán nem lesz probléma egy darab selyemhez jutni, hogy befoltozzuk . . . de arra is gondoltam, mi lenne, ha mi is megpusztilnánk Fanny lába közét – plusz a melleit is természetesen . . . A melleit is? kérdeztük egyszerre. Igen, mondta Köcsög: és közben visszalopnánk a kombinét . . . És ezzel a dolgot befejezettnek tudta. Csak úgy melleleg jegyezte meg, hogy holnap majd eljön a buszolóért és az emeletes tolltartóért (a nagy Koh-i-norral). . . És máris a felénk sompolygó Jámbor Józsikát kezdte vallasni. Mit tud a Szilágyi családról? A török cirkuszosokat beépítették-e a vasfüggönybe?

Akkor hallottuk először a vasfüggöny (*Vasfüggöny*) kifejezést. Később is sokáig kellett szimatolnunk, amíg megtudtuk, valójában miről is van szó, mit is jelent, hiszen a *Tolnaiban* és *A magyar fűszerkereskedő lexiko-*

nában hiába kerestük. Először Pista bácsi, a kacsakezező kulisszatologató szolgáltatót némi információt. Vannak nagy színházak, ő és a felesége már járt olyan színházakban Pesten és Agrámban, ahol az előadás befejeztével vasfüggöny száll alá . . . Kezdetben nem értettük a dolgot, hiszen nehezen tudtuk elképzelni a Csárdáskirálynő kulisszáinak ablakait vasfüggönnyel . . . Valójában Köcsög afelé tapogatózott Józsikánál, hogy az öreg Mehemed és Abdullah tartja-e még mindig a 13-as karulát, mert ha igen – és ha kedvetek tartja: a 13-as karulából is leugorhatnánk azzal a kínai selyem ejtőernyővel, le – át: az anyaországba . . . Előbb arra gondoltam, hogy Köcsög utolsó anyja valóban magyarországi volt, de hát az édesanyját viszont itt temették a Kistemetőben, én is ott voltam a temetésén, én is dobtam rögöt a koporsójára, mint a föl-nőttek. . . Valójában beleegyedtünk az üzletbe, Köcsögnek most is sikerült szétbeszélni az agyunkat, meghipnotizálni bennünket. De másnap szerencsére nem jött a buszolóért, meg az emeletes tolltartóért (a nagy Koh-i-norral), s harmadnap osztálykirándulásra mentünk Palicsfürdőre, ahol is az állatkertben végre mi is láthattunk élő farkast, és megállapíthattuk, hogy semmivel sem ijesztőbb egy farkaskutyánál, sőt valamivel mintha még cingárabb is lenne . . . Visszatérve Palicsfürdőről megmutattuk a *Selyem* szócikket Tandarinak, a gépész fiának. Átfutotta a farkasra, a farkasgépre vonatkozó sorokat, mert őt, mint megjegyezte, maga a selyem mint olyan nem érdekli, legyintett, egyszerű, mint a pofon, mondta, és egy mondattal tovább olvasta a szócikket: *Ez a gép lényegében egy etetőasztalból és a tüskés földoból áll . . .*

Sokszor leltünk csalános közepén a béna parkőrre. Honnan ott anyyi csalán? Kell legyen valami titka . . . Különben mi a fenét kereshetett volna éppen a csalános kellős közepén? Hasra vágódva? Valami van a földben, amivel csak csalán bír el . . . Amit a csalán takar . . . Megfigyelés alá kell vonnunk immár a csalánt is? De találtuk csipkerózsára borulva is. Ne bolygasd, mondta ilyenkor Kecsenovics Firó, akinek foltozóvarga édesapja, mint jeleztem, a háború vége felé illegális kommunista lett, ne bolygasd, neki ez biztosan szép, hadd gyönyörködjön még egy kicsit benne: hadd szagolja! Az ördögcérnabokrot mintha csak az ő számára teremtette volna az Isten. Hogy aztán napokig bogozzuk belőle. Igaz, Pius szerint, akit papi pályára szánt a nagynénje, az ördögcérnabokrot nem az Isten teremtette. Szóval sokszor bukkantunk a béna parkőrre,

legjobb barátunkra – és legnagyobb ellenségünkre, már egészen aláemlülve a gyantás fenyőtűben, citromkörtészín avarban. Ha rosszul találta kiszámítani útját fától fáig, zsákként zuhant krisztustövisbe, olajbokorba, japánbirsbe. Még a tövishúzó gébicsek, a törökverebek is megsajnálják, pedig ők mással sem foglalkoztak, mint hogy a pillangókat, kopasz verébfiókákat nyársalták, húzták, a szó szoros értelmében, karóba.

Olyankor, ha rábukkantunk, előbb szépen, ráérősen kiraboltuk körül mind a selyembélésű fészkeket. Drága, igaz, lopott, kalaptűkkel a szeme előtt ütöttük meg, hörpintettük fel a vér- és ciánszeplős csöpp kisénekes tojásokat. És csak azután mentünk vissza hozzá, ráérősen, kisebb-nagyobb kerülökkel, s szedtük le a tövisről, állítottuk valamelyik fához, falhoz. Ilyenkor, le sem törölve arcáról a vért, a véres verejtéket, pedig többen is nyújtottuk felé szétmosott rongyikainkat, mintha mi sem történt volna vele, azonnal bonyolult előadásba kezdett arról, hogy azért ilyen cérnavékony még mindig a hangunk, pedig se Lötyöge, se Pius hangja nem volt cérnavékony, többen pedig mutáltunk éppen, mert állandóan a kisénekes tojást nyakaljuk, ám nagyon meg fogjuk bánni, egyetlen lány sem fog szóba állni velünk, kénytelenek leszünk lúgot, sósavat, kékkövet inni, hogy férfiasan szólalhassunk . . .

A szökőkút kettépattant (a háború alatt egyszer nem töltötték meg avarral, nem deszkázták be és belefagyott, szétnyomta az esővíz) bentányérában gyülekeztünk most is. Szerszámokkal felszerelve. A Melnyikov-villa Haterem felőli oldalánál készültünk ásatásokat végezni. Noha a béna parkört sehol se láttuk, éreztük közelségét. Kesernyészavanykás illata ott terjengett a levegőben. Éppen olyan szaga van, mint a kőrisbogárnak, mondta Szatyor Gyúró. Avagy pázrásokor a hőscincérnek, tette hozzá Jámbor Józsika. És ilyenkor aztán mindig két táborra szakadtunk, jöllehet Jámbor Józsikán kívül senki sem tudta, milyen szaga is van pázrásokor a hőscincérnek. Végző ideje, hogy egyszer belelökjük a bénáját a forró vízbe. Köcsög, hátán feküdve a langyos betonon, az orosz hercegek bélyeggyűjteményeiről tartott előadást. Akkortájt minden fehéroroszban herceget láttunk, kivéve Kokorev sofőrjét, akiről azt sugdosták, a cár hóhérja, legkedvesebb hóhérja volt Pétervárott. Szatyor szerint ki kellene használnunk, élni kellene vele, hogy egy ilyen híres ember él a városkánkban. Hogyan a fenében élni egy hóhérral?! mordultak fel többen. Talán megbocsáthatnánk neki, feloldozhatnánk, majd beszéllek Szögi atyával, tűnődött Pius. Nyilvános bemutatókat kellene

tartatnunk vele . . . Kecsenovics Firó pedig nagy titokban arra próbálta rávenni Lötyögét (akinek az édesapja szintén balos érzelmű volt, tartott is már néhány nagy beszédet, csak nem tudott leszokni a zsebhokizásról, és így nem futhatott be komolyabb karriert, nem vihették el Zentára, Újvidékre, mert mégsem lehet zsebhokizva beszélni a szebb jövőről a szegény népnek), győzzék meg a sintért, csapják le a fejét kint a Kálváriánál, illetve hát a Serif-tanyánál, s dobják a dögkútba . . . A bolond kertésznek, aki a Csárdáskirálynő csodálatos almaborszín kulisszáit festette, az volt a véleménye, hogy a Csárdáskirálynő valamelyik előadásába kellene beiktatni egy nagy nyaktilózási jelenetet, a közönségnek nem is kellene tudnia, hogy egy valóságos lefejezést lát . . . Szóval Köcsög a fehérorosz hercegek bélyeggyűjteményeit ecsetelte. Az Igornak külön nagy berakó, pecsételetlen Tanganyikája van, mondta, s mindannyiunknak elállt a lélegzete, jóllehet tudtuk, Igor egészen biztosan nem herceg, noha festi a haját, és állítólag ő vezeti az illegalitásba vonult kanizsai kuplerájt a Ligetsoron, afféle férfi madame. Én akkor még Szenegálra specializáltam, noha elismertem a Tanganyika mindenekfelett valóságát, különösen amióta bátyám egyik könyvében olvastam valamit Stanley és Magyar László életéről. Köcsög lila ködöket eregetett, nem győzte dicsérni a Tanganyikát, hogy aztán mind összeszedje, potyán besöpörhesse az albán bélyegeket. Az volt az elmélete, hogy semmis kis államok bélyegeit kell gyűjteni, állandóan változik ugyanis a berendezésük . . . ötven év múlva ő lesz a leggazdagabb ember Észak-Bácskában . . . Szatyor svéd bélyegeket gyűjtött, Jámbor Józsikát viszont kizárólag a portugál érdekelte. Lungovics Szatyor csak hibás bélyegeket gyűjtött, Lötyöge viszont gyászkereteket . . . Valójában arról volt szó, hogy Köcsögnek sehogyan sem fűlt a foga az ásatásokhoz. Akkor, ezzel az erővel, bizonygatta Szekerce Karcsikának, minden ásatások kezdeményezőjének, akár nagynéném kertjét is feláshatnám, vagy elszegődhetnénk kubikosnak az agyagbányába. Karcsika, aki később, felnőtt korában majd tudományos módszerekkel, helikopterről keresi Észak-Bácskában Attila sírját (Lötyöge szerint, épp a napokban közölte velem, meg is találta, csak hallgat, mint aki benn szart) tiltakozni próbált, mármint hogy az ásatás nem erről, nem magáról az ásásról szól . . . De Köcsög nem engedett. Én még sosem hallottam, hogy ezek a szegény kubikosok aranyra bukkantak volna . . . Bélyegre kell szakosodnunk, egyértelműen. Szüleink is ott vétették el, hogy túl későn szakosodtak, illetve hogy

valójában nem is szakosodtak, illetve hát csak úgy átaljában: az életre mint olyanra . . . az élet mint olyan meg milyen? hát: szar . . . Bélyegre, kizárólag, mondta elrúgva magától az ásót. Egyszerűen be kell másznunk a Melnyikov-villába. Ha Igornak egész berakó Tanganyikája van, akkor a Melnyikovnak kettő, két teli berakó Tanganyika! Mi még ma is odaadnánk egy azúr, avagy kombinészín Mauritust egy Tanganyikáért, Köcsög még mindig albán bélyegeket gyűjt (közben Bécsbe költözött, nem tudom, milyen gazdagságot hozott neki csökönös szakosodása), így arra gyanítok, ha netán valóban bélyegre specializáltunk volna egyértelműen és kizárólag, akkor is elvétjük életünket (kivéve talán Köcsögöt, akinek végül is lehet, hogy bejöttek az albánok – kivéve ha fiát nem vitték le Kosovóra katonának, s nem vesztette ott az életét, mint annyian a kanizsai kiskatonák, rendőrök, tűzoltók közül). . . Valaki az idősebbek közül, Dobos, a későbbi neves történész, vagy Koncz, az ügyvéd, aki akkor főministráns volt, noha sosem húzott málnaszín szoknyát (az Isten tudja ezt, hogy csinálta, hogy engedhette meg magának) még azt is tudni vélte, hogy Melnyikov nagyapja tagja volt doktor Livingston expedíciójának, együtt kutatták Zambézit, együtt kereszteltek a vízeséseket, együtt vonszolták át magukat a Kalahári sivatagon, együtt telepedtek le, úgy hitték, örökre, a langyos Tanganyika partján, tyúkokat kezdtek nevelni, pityókát vetettek . . . Ám az öreg Melnyikovnak elég volt a cár batyuska egyetlen hívó szava, és máris loholt haza, hogy aztán, nyakig hóban, meg se álljon Szibériáig . . . Mi mással magyarázható, hogy Ó-Kanizsán annyi a pecsételetlen Tanganyika – amikért, Szabadkán konzultáltam a Korheczokat is, tudjátok, azokat, akiknek nyolcüléses kerékpárjuk van (az ő gyáros apjuk az összes pénzét bélyegekbe fektette) és megerősítették, hogy a Tanganyikáért valóban nem is aranyban, aranyrögökben fizetnek, fejezte be Köcsög.

Mondom, a betontányér fenekén feküdtünk, talpunk összeért, akár a vízirevük küllösen lebegő-forgó színésznőinek. Egy patinapikkelyes gyík, akárha álmában, hangyát falt éppen. Bodobácsok toltak le-föl, akárha valami népi mintát készültek volna festeni, foszforeszkáló vörös festékekkel, a betontányér peremére. Jámbor Józsika és Pius megütközve nézték, amint egy káposztalepképár éppen paráználkodik egy lilium peremén.

Hatalmas üvöltés szakította félbe meddő sóhajtozásainkat. Azonnal felismertük, nem afrikai vad üvöltött fel fájdalmasan, hanem a béna

parkőr. Mi történhetett velem?! Hiszen ekkorát még akkor sem üvöltött, amikor valami ritka lepke után kapva arccal bukott a szögesdrótnak. Kiugráltunk a betontányérból, és a park átkutatására indultunk. Jámbor Józsika és Pius bukkant rá. És nem a földön.

A Vigadó összefirkált – én is belevestem mélyen egy szívet – őspalántájától igyekezhetett a csillagformára nyírt puszpáng mellett álló, ezüsfestéssel frissen kent villanypóznához. Ahonnan már jól hallhatott volna bennünket a különben is visszhangzó betontányérban. De túl nagy távnak bizonyult. Felénél, a kannagrúpnál, megingott. És nem maradt más hátra, mint megölelnie a grúpp közepén álló nagyagavét: az AGAVE AMERICANA-t. Mindegy mit, csak ne kelljen a földre – a Földlabdához vágódnia! Minden egyes bukása, annak a bizonyos pesti IX. kerületi bérháznak a tetejéről való lezuhanását idézte. Igen, minden egyes alkalommal újra és újra le kellett zuhannia annak a bérháznak a tetejéről. (T. Orbán később Pesten próbálta megtalálni azt a bérházat. Minden jel arra mutat, hogy a Népszínház utca utolsó, már a Népköztársaság térre néző bérkaszányájáról van szó, amelyet T. Orbán László nevezetű barátja mellett – akivel a tetőre is felmáshztak, majd hogynem le is ugrottak onnan, hogy minél pontosabban át tudják élni a béna parkőr félelmét-fájdalmát – immár főleg cigányok és kínaiak lakják . . .)

Ilyet még nem láttunk, pedig már szedtük ki, mint mondtam, szögesdrót közül, éles fémforgáccsal teli konténerből, a tükörgyár szemétteléről, még fortyogó meszesgödörből. Még a palicsi állatkert agg oroszlánja sem üvöltött ilyen fájdalmasan, mondta Orbán, amikor mancsával teljes erővel belecsapott a ketrec frissen köszörült vasvesszeibe.

Tenyerét átütötték a zömök lila tövissek. Át szikár testét is. A tonnás, húsos, hamvas agavé, ahogy Orbán mindig kihangsúlyozta: AGAVE AMERICANA volt városkánk legkülönösebb – legegzetikusabb növénye. T. Orbán, aki később Pest-Buda-szerre ismert költővé tornázta fel magát, többször értekezett arról nekünk, hogy az agavé: AGAVE AMERICANA tövise, nagyítatok csak fel képzeletetekben, ha van képzeletetek: azonos a cápa ebonit tövisével. Kecsenovics Fíró ilyenkor mindig közbeszólt, helyesbített: nem ebonitból van a cápa tuskéje, hanem bakelitból! És akkor újfent hatalmas vita alakult ki Orbán és Fíró között az ebonitot és a bakelitot markánsan megkülönböztető árnyalatokról. Orbán szerint a bakelit rideg, míg az ebonit, ha megdörzsöljük, példának okáért szépen felborzolja, szinte leemel, éppen úgy, mint a meleg kénes

gyógyvíz a nők szeméremhajzatát . . . Egészen leemeli? kérdezte Jámbor Józsika. Le, mondta Orbán. Firó viszont arról akart – hosszan – értekezni, hogy az ő rádiójuk is bakelitből van, s azon a rádión, a háború kellős közepén, az ő édesapja még Moszkvát is be tudta hozni . . . de senkit sem érdekelt közülnk Moszkva, amikor a hercegek mind magukkal hozták az értékes bélyeg- és lepkegyűjteményeket . . .

Nem mertünk közelebb lépni a jajgató-üvöltő parkórhöz. Rohantunk a fürdőorvosért. Mire visszaértünk a botladozó, üveges tekintetű, elhízott orvossal, dr. Csathóval, aki selyem nyakkendővel kötözte el céklaszín pókos bokáját (én cipeltem a nikkelszerszámokkal teli kígyóbőr táskát, amit – noha a jéghideg nikkelszerszámok és a nikkelboxer, nikkelbrowning mellett sok volt az írószerszám, a menyétfajok-ecset is – Pius hentesszatyornak nevezett), hisz rá, az orvosra is kellett ügyelni, össze ne akadjanak hegyes, fehér cipői, el ne vágódjon a sétány kvarcán, szét ne üsse nagy homlokát valamelyik fában. Szuszogva, alig artikulálva közölte velem, estére muzsikálni fognak a fürdő halljában. Ösbemutató lesz valójában, tette hozzá, megboldogult (öngyilkos) kollégája: Roxer Gyula Jubileumi csárdását fogják előadni, több szabadkai vendégmuzsikussal, és már maga is úgy lépkedett – úgy szeretett volna lépkedni a kavicson, akár egy csárdást járó cirkuszi ló. Mindezt azért közölte velem, mert ha muzsikált, ha koncerteztek vagy a nagyterazon, a platánok alatt tánkra játszottak Radács Misi bácsival én lapoztam a kottáit (a Misi bácsiét Köcsög). . . Nélküle és Misi bácsi nélkül, ezt többször megjegyezte, a kanizsai tűzoltózenekar – hiába nyerte meg egykor a csapat a torinói világbajnokságot –, még a Sonata pathétique-et sem tudná eljátszani, nemhogy még valami Grieget, avagy netán Bartók valamelyik durván zokogó vonósdarabját . . . Mire visszaértünk a doktor úrral, már ott dolgozott Liska tanár úr, Blanka édesapja, a fotóművész. A klott alól, jöllehet ő már csak nagy pillanatokban élt a klott lepellel, minden szögből lefényképezte a nagy hamvas húsú kaktuszra: az AGA-VE AMERICANÁ-ra szegeződött, üvöltő-jajgató parkört. Olykor, igaz, végtelen tapintattal, együttérzéssel, szánalommal, még az arcán is igazított.

Néhány év múlva majd elismerő oklevelet kap az egyik országos amatőr kiállításon – ha jól emlékszem éppen Gjevveliján vagy Ptujban – Szent Sebestyén című felvételéért. Orbán magyarázta később, hogy ez a borzalmas ölelés, ölekezés, illetve hát Liska tanár úr (nekünk

németet tanított, a felesége pedig a kémiát – feleségének köszönve lehettünk aztán olyannyira járatosak a fekete tudományban, az alkimiában, jöllehet kutatásaink az ébenszerű sulyomot, a jezsuitadiót kivéve elsősorban a fehérre mint olyanra korlátozódtak, nevezetesen: a gipszre) zseniális felvételei ihlették a fürdőorvos urat azonos című, igaz, a mai napig előadatlan, német szövegű operája, a Szent Sebestyén, megkomponálására: Jaj! mondta Orbán, abban az operában minden hangjegy egy borzalmas agavé-, azaz hát cápatövis . . .

Figyeljeteek csak, intett Jámbor Józsiika, a Liget öszs kisénékesei elnémultak, mint zongorahangoláskor, még a kakukk is. A kakukk mióta kisénékes?! kérdezte Firó. Nem kisénékes, de szépen besegít nekik, mondta Józsiika . . .

A kisénékesek által teremtett csöndet – úrt csak majd Milojkó, a rendőr kerékpárjának borzalmas csörömpölése zavarja meg. Jelentették neki, valaki 100-as szögekkel szögezte föl magát a nagyagavéra: az AGAVE AMERICANA-ra. És üvölt, mint a vadzsamar.

Az egészben mégis az volt a legszörnyűbb, hogy az orvos úr sem tudta, merte, akarta lefejtteni a lila tövisről a béna parkórt. Hatalmas injekciókkal döfködté. Akárha valami örült torreádor, jegyezte meg Pius. Ekkora adagokat csak a lovaknak adnak, jegyezte meg Gyúró. Milojkó pedig (miután arra kényszerített bennünket, hogy felpumpáljuk kerékpárját) hol gumibotjához, hol pisztolyához kapkodva követelte a parkórtól (de Liska tanár úrtól és Csathó doktortól is, lévén kolonista, még rajtunk kívül nem ismert senkit a városkánkban) igazolja magát – és azonnal szálljon le arról a kurva amerikai agavéról . . .

A Csodafüüdőnek, mert valóban az volt – csak egyetlenegy emberrel nem tudott csodát művelni, a parkórral, aki valójában nem is volt parkór, aki a kénes víz miatt lett örökös lakója a Csodafüüdőnek, Ligetnek, az egyik kis vendégszobát egész életére kibérelte, s az ő esetében ez a ragaszkodás túnt valamiféle csodának, valójában az is volt, Köcsög szerint egyes esetekben akár tízéves kúrára is szükség van, jöllehet a béna parkór egyszer sem fürdött meg a sárga vízben, Firó szerint őt a kipárolgás fogja előbb-utóbb meggyógyítani –, csak azokon az ablakain leskelődhettünk, ahogy Kecsenovics Firó szokta volt mondani: muzizhattunk, amelyikeken nem volt matt avagy színes négyzetekkel, ábrákkal teli üveg, amelyikeken nem volt sűrű drótháló, illetve amelyeket, szü-

leinkkel fürödve, sikerült észrevétlen finoman beszappanoznunk, amelyek előtt egészen közel fa állt sűrű, kényelmes lombbal.

Igaz, a nagy hársról például csak a 34-es pamlaga látszott. Ami csak Vécseyné esetében volt megfelelő, mert ő valójában nem is fürdött, egész idő alatt a rózsaszín viaszosvásznon heverészett. Meztelenkedett. Vécseynét nemcsak a ruha zavarta-takarta, a víz is, ő még a bőréből is szeretett volna kibújni. Vannak ilyen esetek, magyarázta Köcsög, akik egyszerűen nem férnek a bőrükben. Szűkre szabatott nekik. Talán összetévesztette a Teremtő . . . Mit? Hát a bőrüket. Egy kisebb, szemérmes némben bőrét találta nagy húsukra húzni . . . Otthon nem heverészhetett meztelen, nem terítgethette ki magát csak úgy. Vécsey úr nagyon szemérmes teremtés volt, nem szeretete, ha a neje meztelen sétafikál az inasok, segédek szeme láttára. Tüzes piszkavassal húzott átlót szép nagy, körteforma fenekére. Különös, de Vécseyné esetében, éppen ez a szabályos átló izgatott bennünket legjobban. El sem hittük volna, hogy valóban tüzes piszkavassal húzta a Vécsey úr, ha Köcsög unokatestvére, Puhalek Tódor, nem a Vécsey úrnál inaskodik. Napokig égett bőr- és szőrzsag – mert, magyarázta Köcsög, a fanször is megpörkölődött kissé, ugyanis akkor még hátul is kilógott egy kis szőrcomó – terjengett a lakásban és a műhelyekben, valójában az fog terjengeni örökre, hiába a sok bűdös csiriz, kulimász, illetve épp fordítva, a sok bűdös csiriz és kulimász is csak azt a pörkölt hús- és szőrillatot fokozza – fokozza, mint Puhalek Tódor mesélte, már-már elviselhetetlenül . . . Még az a szerencse, tette hozzá Puhalek Tódor, hogy a Vécsey úr évente egyszer külföldre utazik, s olyankor a Vécseyné át-átsétál a műhelyeken, szép nagy körteforma fenekén azzal az isteni átlóval, még szól is az inasokhoz, segédekhez, hol egy tűt, hol egy ollót keresve éppen. Imár őket, az inasokat, segédek is a szép nagy, körteforma fenék égetett átlója izgatja, az, hogy a Vécseyné sege lyukában immár sosem is nő új szőrzet, hátul többé nem indáz ki a fanször, kiégette a Vécsey úr, akár pörköléskor a disznó fülét. . . Amikor hasra fordult a rózsaszín viaszosvásznon, a nagy hárs levelei is mozogni kezdtek, akárha valami kis lokális szellő, forgószelel kapta volna el éppen.

A vadgesztenyéről viszont már a kis, négyszögletes medencébe, a fajanszba is beleláthattunk. Valaki közülünk mindig ott tekergett a pénztár körül, s azonnal jelezte, ha nőszemély kapta a 7-es szobát. Nem tudom, mondtam-e már, vagy én is késleltetem a dolgokat, mint a

Köcsög, aki képes a csattanót másnapra hagyni: Nusika előfizetője volt a 7-esnek. Ő másik szobára nem is váltott volna jegyet. A 7-es akárha Nusika lakosztályához tartozott volna, annál is inkább, mivel ott lakott 100 méterre, a Ligetsoron.

Nusika volt a legszebb nő a városkánkban. (Itt egy kicsit pontosítanom kell, ugyanis történetünk még a Csárdáskirálynő előtti időszakot öleli fel, Tóth Éva akkor még nem lépett a színre, ő a következő korszak, gyerekkorunk második felének, jóllehet még mindig a negyvenes évek hősnője lesz majd.) Mintha csak tudta volna, mit érzünk iránta, akárha a nagy munkában (sóvárgásban) elgyöngült méhecskék csípését, érezte volna minden egyes sóvár pillantásunkat, még a vízben is tudatában lehetett, minden pillanatban félájultan, nyakunkat törve zuhanhatunk alá a fáról, nincs kizárva, számolta is a halottak, a félholtak puffanásait. Nusika nem járt az amatőr színházba, nem lépett fel az Idegesekben, a Sári bíróban, tán még a Csárdáskirálynőben sem lépett volna fel: ő filmszínésznőnek képzelte magát. Nusika az is volt: filmszínésznő. Lehet valaki filmszínésznő, elaborálta a kérdést Szatyor, celluloid szalag nélkül is . . . Mi voltunk a közönsége. Jobb közönséget nem is kívánhatott volna magának. Különben is, meztelen filmek akkor még nem nagyon léteztek, az sincs kizárva, mi találtuk fel, mármint a meztelen filmet – igaz, celluloid nélkül, de hát a meztelen film valójában éppen celluloid nélkül az igazi . . .

A pamlag szélére ülve lassan vetkőzött. Lassan, ugyanis vetkőzés közben minden alkalommal elszívott egy cigarettát. Egy aranyvégűt. Köcsögöt ez a bevezető izgatta legjobban. Nagy aranycsikk-gyűjteménye volt. Megtörtént, ha váratlanul állítottam be hozzá, szája sarkában, akár a tollas cigányok szájában az aranyfog, aranycsikk villogott . . . Nadrágszíjával – szerencsére katona-, orosz katonanadrágszíja volt – kötözte magát oda a törzshöz, hogy idő előtt le ne szédüljön, és hogy szabad maradjon a keze. Egyszer akkorát lövellt, hogy az ablakra csapódott a magja, de szerencsére Nusika semmit sem vett észre, ugyanis éppen a víz alá készült merülni . . . Kecsenovics Firó a kutyaláncot hozta magával. Ha nagy fejébe szaladt a vér, elájult – néha egész nap ott csüngött ájultan-félájultan a láncon. Olykor megnéztük, nem fulladt-e már meg, de különben nem zavartuk, hadd élvezze ki magát nyugodtan . . . Én a zakómmal gomboltam oda magam az egyik ághoz. Első alkalommal mind lepattogtak a gombjaim, de aztán megkértem ómamámat, zsákvarrótüvel

varrja – erősítse fel őket. Hallottam is, amikor aztán megjegyezte anyámnak: Ennek a kisgyerekeknek nagyon ver a szíve, jobb, ha mindig begombolva hordja kacabáját.

Elnyomva cigarettáját, finoman nyomva el, ne sérüljön az aranyvég (az utolsó napjai voltak azok az aranyvégű cigarettának, utána kellene nézni, pontosan melyik év melyik hónapjában, napjában szüntették meg gyártását): kilépett a bugyikájából. (A bugyit városkánkban Szent Miska kezdte bugyikának nevezni, tőle vettük át mi is, ugyanis Szent Miska bácsi, aki a leggazdagabb házaknál vasalt, alsóneműt – bugyikát nem vállalt.) Különös, hogy Nusika mindig ezzel kezdte. Mármint a bugyikájával. Mások (még a Vécseyné is) ezzel fejezték be, előbb a ruhából bontották ki magukat. Persze nekem nincs olyan mesélői, avagy írói tehetségem, mint Köcsögnek és Orbánnak, hogy ezt a momentumot igazán érzékeltetni – lassítani, vég nélkül aprózni, a szó szoros értelmében a végtelenbe odázni, vagy ahogy Löttyöge mondja, két marokra fogni, s aztán úgy megragadni – tudjam.

Ahogy derékban hajolva lehúzta magáról a szoknya alatt. Ám éppen csak a szoknya alá. Onnan már kezét másra használva úgy rázta le magáról. A legcsodálatosabb mozzanata az egész operációnak, jegyeztem meg. Hogyan nevezheted a bugyika levételét operációnak?! csattant fel Löttyöge, amikor a szökőkút kettépattant betonmedencéje fenekén újrameséltük, elemeztük a látott, pontosabban: megélt mozzanatok. Valóban az volt, a legcsodálatosabb mozzanat, amikor magától kezdett csúszni, siklani villámgyorsan Nusika hosszú lábszárán végig a bugyika, s mielőtt a földre ért volna, lábfején megakasztotta, és ugyanannak a mozdulatnak a részeként feldobta az orrunk előtt álló vasfogas kampójára. A selyembugyika röpte (egyetlen madár röpte sem hasonlítható ehhez, egyetlen madár röpte sem ilyen csodálatos, kivéve, jegyezte meg Köcsög, ha Afrikában nincsenek a mieinknél még selymesebb tollas lények) alatt történtek az első eszméletvesztések, ájulások. Aki egy pillanatnál tovább időzött a bugyika szemrevételezésénél, egy pillanatnál tovább tanulmányozta-bámulta azt a pontját, ahol a selyem magával Nusika bensejével érintkezik, dörgölődzik, az elvesztette a látvány még ennél is fontosabb részét, amikor is Nusika felhúzta a fejéig a ruháját, és egy pillanatig úgy állt, pózolt Köcsög szerint, ugyanis a fogason csüngő bugyikát később is szemrevételelezhette az ember, mondjuk akkor, amikor Nusika a víz alá bukott, vagy túl hosszan reszelte körmeit, sarkát. Igaz,

volt ebben egy kis rizikó is, ugyanis megtörtént, hogy a ruháját is ugyanarra a kampóra dobta, és akkor az elszalasztott alkalmat már többé – a legközelebbi alkalomig, maximum egy hétig (egy hét pedig maga a végtelenbe nyújtott örökkévalóság) – nem pótolhatta. Ebből a csomódásból is akadhattak apró eszméletvesztések, szédületek. Máris mindent elhasználtam a szókinccsemből (nem győzöm csodálni Köcsög és Orbán gazdag szókincsét), el a végtelenbe nyújtott örökkévalóságot is, jóllehet Nusika még csak most indult el immár meztelenül (Orbán azt mondja: pőrén, Köcsög meg azt, hogy: anyaszült meztelen, de ezek a fordulatok nekem nem fekszenek, illetve hát minnek ide belekeverni Nusika anyját, akit jól ismertem a Mányi kocsmából, ott védelt a kuglisokkal, minden parti után azokkal dugott úgy ruhástul, rongyos bugyiján keresztül, nemegyszer lehányva kanját) a fehér fajanszlapokkal rakott medence (egykor Ó-Kanizsa állítólag Fajansz testvérvárosa volt, tehát eredeti fajanszi lapokról lehetett szó) felé. Akárha felém. Karjaimba. Hiszen az én karjaim (mint Köcsög és Löttyöge karjai) szabadok voltak, ahogy Szatyor mondta, ilyenkor már különben sem volt idő faszverésre, habár én nem is tartoztam a fő faszverők közé, belőlem csak úgy magától folyt a geci, csorgott a cipőmbe, annak az újbóli ideje később tér majd vissza, s az ággal együtt akár Nusikát is magamhoz, illetve a zakómban lévő ághoz ölelhettem volna. Jött, csak úgy sétálva. Nusika nem volt annyira fiatal, jóllehet lány volt még, nagylány, ugyanis volt már egy-két komoly udvarlója, Szabadkáról is jártak ki hozzá olykor férfiak. Magam is láttam egyszer, amint a futóárokban (akkor még nem temették be, nem tudták pontosan mi lesz, szükség lesz-e a homokba ásott állásokra, árkokra ismét) rámászott egy fehér ruhás törökkanizsai strici, meg ahogyan a kabinban a Vatta Zolika, izzó durungjával hátulról molesztálta, majd aztán kimerülten térdre esve nyalogatta ugyanott . . . De az volt az érzésem, az utóbbi időben, évben, amióta mi szemmel kezdtük tartani, vonulni kezdtünk utána, figyelni, lesni kezdtük, mintha elmagányosodott volna. Az volt az érzésünk, felvállalt bennünket. Mind a tízünket.

Felvállalt engem.

Vonulását a forró víz felé egy gyönyörű mozzanat szakította meg. Az, amikor szép ujjáival megragadta a lépcső mellé szerelt rézrudat. Majd felemelte egyik lábát, hogy az arany vízbe helyezze, illetve, hogy előbb lábujjaival csak megérintse, leellenőrizze, elég meleg-e. Talán akkor

volt a legnagyobb távolság combjai között. És elindult le-, illetve a víz felé a lépcsőkön, amelyek közül már a második is félig vízben volt. Megállt a kis medence közepén. Még mindig felénk fordulva. Akárha megdöfve bennünket melleivel. Majd oldalra, hátrafordult, és belecsúszott az átlátszó aranyba. Mi meg voltunk győződve, erről persze nem vitatkoztunk a béna parkőrrel, azért Csodafürdő a fürdőnk, mert Nusika fekszik, lebeg, fürdőzik a vízében. Fanszöre (ezt a kifejezést az idősebb gyerekektől hallottuk, pontosan nem is értettük a jelentését, pontosan nem tudtuk mi is az, hogy: fan . . .) elválva lebegett, úszott a felszínen. Lábaköze így teljesen fedetlen, pontosabban: védetlen maradt, akárha rózsaszín tengeri kagylóba – tengeri kagylónkba csacsogott ágyékában a kénes gyógyvíz, a forró arany. Nincs kizárva, többen azért is nem kötözték oda magukat a vadgesztenyéhez, mert ilyenkor volt egy pillanat, megérte az életveszélyes rizikót, amikor az volt az ember érzése, ha alázuhan, pontosan a kis medencébe – Nusika ágyékába pottyán . . .

Hatalmas kredencünk, amelyet többször átmázolt a sovány Sarnyai, édesapám barátja (a fia ugyanolyan sovány volt, s az én barátom lett, nagyon jó barátom) pontosan szemben állt, valójában az egész falat eltakarva (semmivel sem kisebb, mondta valaki az egyik hurcolkodás közben nagyokat nyögve, mint a kistemplom oltárfala) a gyerekágyunkkal, amely noha rácsos volt, akár felnőtt ágynak is beillett volna, ugyanis ketten aludtunk benne bátyámmal. Valójában bátyám akkortájt alig használta, künn aludt az udvarban, lenn a parkban, a Tiszán, a Majomszigeten, úgyhogy az a drapp rácsos építmény, szemben a felhőkarcolónyi elefántcsontszín kredencsel, az én birodalmamnak volt mondható. A rácsot nem azért hagytuk fenn, mert valamiféleképpen még mindig kisgyerekeknek tekintettük, éreztük magunkat, hanem azért, mert védte birodalmunkat a felnőttektől, a külvilágtól. Igen, nyugodtak lehettünk, egyik felnőttnek sem jut eszébe átmászni a rácsra. A kredenc leírása meghaladja képességeimet, túl sok időt is igényelne. Csupán ágyunkhoz legközelebb eső, a másiktól jóval jobban legömbölyített sarkáról ejtenék néhány szót. A felső polcain még voltak porcelán edények, ám az alsókon már kezdett felbomlani az egész kredencre jellemző hideg rend. A sérült, törött nipek nagy része is itt halmozódott fel, mint valami állatmenhelyen, jóllehet a nipek között akadtak vitézek, harmonikázó matrózok, táncoló juhászok is jócskán. Váza, varrodoboz, egy nagy fekete

szekrényes, mutató nélküli, kerek óra, félliteres szifon, imakönyv, kávéscsésze, citrom. És legkívül, már egészen a sarkán, különösmód a fekete szegélyes kávéscsésze mellett, amelyből Gallérka néni jószolt rendszeresen szegény édesanyámnak (különösen akkor, amikor apánkat börtönbe hurcolták, s fennállt a veszély, hogy az albán határon lévő magas hegyről, ahol erdőt irtottak, karácsonyfát vágtak: átszökik Albániába, albánná lesz – és többé sosem fogjuk látni), használt damaszt-szalvétára dobott sárga cérnacsipkén: egy nagy rózsaszín tengeri kagyló állt évek óta.

ABBÁZIA

írta rajta fekete tussal. Ha bemásztam ágyamba – gyakran rohantam haza, hogy igazán kipihenjem a folyó, a park, a vasútállomás, a Kistó, a focipálya, a színház, a tűzoltólaktanya, a cserkészotthon fáradalmait –, és fejemet a ritkán mosott (nem engedték mosni, hiszen a kincsek egy részét alatta tároltuk) párnákra hajtottam: a harmadik és a negyedik rács között szépen belelélhettam a rózsaszín, jóllehet a nyílása körül mind vörösebb, öblös tengeri kagylóba. Ha valaki napközben véletlen el találta mozdítani, noha csupán milliméterekről volt, lehetett szó, felkeltem, kimásztam a rácson, és mintha parafa dugót, srófot, horgot, patkót, régi pénzt keresnék éppen valamelyik alsó fiókban, titokban ismét beállítottam, be: egzaktul. Majd hónom alatt a *Tolnai* Világlexikona első kötetével, mert elfelejtettem említeni, a *Tolnai* kötetei is ott sorakoztak annak a saroknak a harmadik polcán, amit még sámlí nélkül is el tudtam érni, visszafeküdtem. A lexikon ABBAZIA szócikke, amit apám hupikék levlapjával jelöltem (Lötyöge egyszer megjegyezte, ha előbb az Adriára utazhatna, sétahajózzhatna, lebeghetne a sós vízben, aztán ő se bánná, hogy börtönbe vessék, erdőt irtani vigyék az albán határra), nem volt semmi különös (igaz, egyáltalán mi is lehetne különös az AFRIKA-fejezet közelségében?), ám volt egy mondat, amit még ebben a semmis szövegben is aláhúztam:

A mediterrán növények szabadban tenyésznek.

Tehát ott, Abbáziában nem kell minden tavasszal kicipelni a nagy-agavékat – amelyek, a levlap alapján még a mi agavénktól: AGAVE AMERICANÁ-tól is sokkal hatalmasabbak voltak. Valamint volt még ott a *Tolnai* Világlexikonában egy rajz is, a következő aláírással:

Abbázia egyik legszebb pontja.

Leheveredtem tehát, egy pillantást vetettem a lexikonba, a levlap kékjére, a rajzra és a Monte Maggiore-, Quarnero- és Volosca-szerű varázsszavakat ismételve átengedtem magam a rózsaszín spirál vonzásának, engedtem, húzzon, csavarjon magába, örljön meg a kellemes, angyali húsdaráló, zárjon magába, csapódjon rám örökre a véres peremű, akárha vértől csorgó, rózsaszín belsejű gyöngyház. Többször rajtakaptak. De szerencsére nem is sejtették, mit a fenét gukkerozok a két rács között. Senki sem sejtette a becentrírozott nagy kagyló és a köztem lévő kapcsolatot. Gyengélkedik, vérszegény, mondta anyám, hagyjátok, jobb, ha itt fekszik, mint ha kint csatangol reggeltől estélig. Az apja után búsul, mondta ómama: ő is rácsok mögött akar lenni.

Te, súgta egy nap a gesztenyelombban Jámbor Józsika, nézd csak. Nézem, súgtam vissza kissé sziszegősebb hangon, mit gondolsz, nem nézem?! Mit gondolsz, lehunytt szemmel baszom itt a rezet?! Nézd csak, súgta még halkabban, még nagyobbra meresztve szemét, még nagyobbra tátva száját: mintha csak Nusikáról mintázták volna a gipsz cigánylányt . . . Nézd csak . . . Meg sem született Nusika, amikor azt a szobrot mintázták. Azt mondják, egyidős a Csodafürdő épületével. Akkor a nagyanyjáról, súgta finoman átugorva Nusi nénit, Nusika édesanyját. Talán a dédanyjáról, mondtam, mintha még mindig ironikusan, jóllehet megdöbbenve láttam, Jámbor Józsikának igaza van. Most is, mint legtöbbször, ő látta meg azt, amit mi valami miatt képtelenek voltunk meglátni. Bátyám mesélte, Vak Víg Tibike is mindent jobban látott savós szemgolyójával. A felfedezés, gyerekkorunk egyik legnagyobb felfedezése (különbén mindennap százszor eltrappoltunk a szobor előtt, tanulmányoztuk télen is, nyáron is) pillanatok alatt szétterjedt az egész gesztenyelombban. Ha valaki kívülről szemléli akkor a gesztenyefát, minden bizonnyal valami nagy, még nem tapasztalt elváltozást észlel rajta, valamit, amit egy új, a nyarat még tovább fokozó, nem ősze, a nyarak nyarára váltó új évszak idéz elő. Különbén is megesett, hogy a vadgesztenye kétszer virágzott. Mire észhez tértünk, Nusika már felöltözött, és tárva-nyitva hagyva az ajtót, gondolván, hátha ismét beszökünk, és gyorsan megfürdünk a vízében – valóban, akárha forró arany vizeletében (könnyű volt így fekete tudománnyal, aranycsinálással foglalkoznunk!), nyomtalanul eltűnt.

Egész estig ültünk az egyik padon, és bámultuk a gipsz cigánylányt a kannagrupp közepén. Igen, kezdhettük előlről, jöllehet már többször éreztük úgy, végére jártunk e gipszlény rejtélyének. Noha tudhattuk volna, tudtuk, láttuk is, a felnőttek is naponta a csapdájába esnek. Nem akadt férfi városkánkban, aki a szobor felé közeledve, nem igazította volna meg a haját, nem fésülte volna ki gyorsan fazonzsebében hordott csöpp bikaszarvból készített fésűcskéjével a bajszát.

Másnap Köcsög találkára hívta Tihamért. A Kistónál találkoztunk, a tükörgyár és a Bagi-féle lakatosüzem szeméttelpe közötti vékony, kamillás sávban. Néhányan a tükörreszlik, majdnem hibátlan katonatükrök, a többiek a lilába csavarodó fémforgács között turkáltak. Míg Köcsög Tihamérral tárgyalt, aki a városházáról, Kálmántól érkezett, Potyem kíséretében, mindannyian egyformán összevérreztük magunkat. Én a hajszálvékony tükörcsíkokat kedveltem . . . Tihamér, te szobrászkodni is szoktál, igaz? Szoktam gyúrni a kékagyagból ezt-azt, mondta, a Firó nagy fejét is megmintáztam már egyszer, az apja kis híján felpofozta a nyers agyagot, mit idéetlenkedik a nagy fejével, jöllehet meg van győződve az öreg, eljön az idő, amikor majd ez a hatalmas fej (hólyag) működésbe lép, s mindannyiunkat lepipál . . . Tihamér volt Zénó legjobb tanítványa. Már eleve olyan kézzel született, igen, magyarázta a plébános úr is, már eleve benne volt minden. Körző nélkül is szabályos kört tudott rajzolni. Zenó, Radács Misi bácsi és Beatrix főnövér, aki egész életében csak hattyúkat festett, de szebbeket a klasszikus mestereknél, mondta a plébános úr, művészeti iskolába készítették elő Tihamért. Hol Csajkovszkijról, hol Szent Ágostonról, hol pedig Leonardo da Vinciről és Segantiniről, Munkácsy Mihályról beszéltek neki.

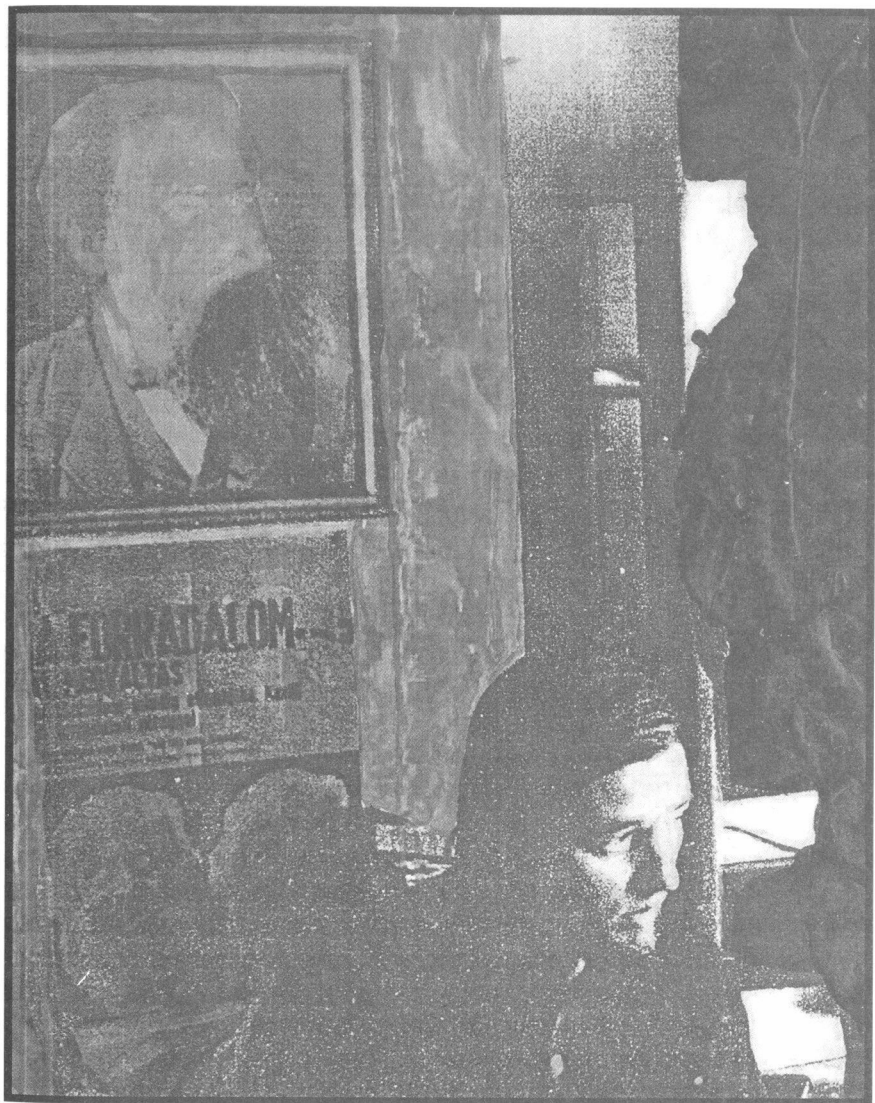
Szállítunk annyi zöldagyagot a bányából, amennyit csak akarsz, kezdett közelíteni a témához, ami előttük sem volt még egészen világos, Köcsög. Minek a szarnak? kérdezte Tihamér. Nekem elég egy-két marokra való is. Majd hozzátette, hová a fenébe akarjátok szállítani azt a tömérdek zöldagyagot? Hát a pagodába, mondta Köcsög. A pagodába? tűnődött el Tihamér. A pagodát nemcsak a denevérek, közülünk is mindenki szerette, nem véletlenül volt egykor törzshelye az ókanizsai *Haj- és szakállnövesztők társaságának*, amely saját, külön közlönnyel rendelkezett. Valójában mi ama társaság jogutódjának tudtuk magunkat, jöllehet minden június elsején kopaszra nyíratnak bennünket és Sas Ferit kivéve, akinek nagyon erős szőrzete volt, de nem volt apja, csak anyja,

meg két nagynénje (éppen úgy, mint különben Tihamérnak), még egyikünknek sem pelyhedzett a szakálla. Odaszállítjuk a zöldagyagot, ismételte Köcsög. Igen, értem, mondta Tihamér, kubikosnak készültök . . . Köcsögöt a kubikossággal lehetett legjobban felbosszantani, életének ugyanis egyetlen célja volt, a városkánkban olyannyira gyakori kubikos sorsot elkerülni. De most nem mutatta ki érzelmeit, sokkal komolyabb dologban tárgyalt. És te szépen elkészítéd Nusika mását. Nauszikáét? kérdezte csodálkozva Tihamér, hiszen éppen a minap érkeztek el a görög mitológia tanulmányozásában Radács Misi bácsival: Nauszikához . . . Nauszikáét?! ismételte Tihamér, miközben a szemétteléről felemelt egy nagyobb tükörcserepet, amelyből akárha gurábliszaggatóval metszettek volna ki kerek zsebtükröket – és mi máris látni véltük azokban a kerek zsebtükrökben Nusika csillogva-villogva megsokszorosodó arcát, sőt még a zsebtükrök hátulján is látni véltük csöpp söréttel a focipályákat . . . Nusika mását? kérdezte most már nem oldalazva, nem hátrálva Tihamér. Igen, Nusika mására van szükségünk. Ugyanis minden pillanatban megtörténhet, szóljt közbe most már Orbán is, hogy valaki összezúzza a kinti gipszet (egyáltalán nem véletlen tehát, hogy T. Orbán első verseskötetének *Gipsz lesz majd a címe*) . . . Látszott, Tihamér bele fog egyezni a dologba. Valójában élete legnagyobb vállalkozásáról lesz szó. Delet harangoztak, immár a tükörhulladék, tükörszemét közepén álltak, a nap annyira erősen sütött, annyira vakítóan villogott minden cserép, hogy hátrább kellett húzódnunk, s így semmit sem hallhattunk az egyezkedésből. Mit kérhetett Tihamér? Mit kínálhatott Köcsög? Állítólag egy bőrlabda, a Köcsögnél maradt Tanganyika, egy cserkészbuszola, ahogy Köcsög mondta: delej, egy hegedűvonó, két láda marmaládé, egy detektoros rádió és fél zsák tejpor is fölmerült, jöllehet ez mind csak a találgatás szintjén. Tihamérral tehát végeztünk, ám hátravolt még a nehezebb feladat: Nusika megnyerése, rábeszélése. El sem tudtuk képzelni, ki fogja vezetni a tárgyalásokat. Köcsög csavaros esze, pimaszsága most az egyszer nem jött számításba. Talán T. Orbán, netán éppen Jámbor Józsika, aki noha lángra kapott Nusika közelében, s elégett, mint egy darab papír, talán éppen légiességéből kifolyólag közel tudott férközni Nusikához, körül tudta lengeni, meg hát második szomszédok is voltak, padlásukról át lehetett látni Nusikáék udvarába – ahol állítólag egy éjszaka, Józsika saját szemével látta, Miska, aki akkor Nusi névvel élt, leszúrta a vasvillával az öregasszony egyik hódolóját,

kanját . . . És valóban, végül is Jámbor Józsikára esett a választás. Mászt közlünk valójában még nem engedett akkor közel magához Nusika. Ha szükséges lesz, természetesen neki is fizetünk. Aranyvégű cigaretta és krakedli a munka egész ideje alatt biztosítva, tette még hozzá.

Pucéran képzeltétek? kérdezte Pius. Nem, télikabátban, te ökö, mordult fel még Fíró is. De a gipsz fel van öltöztetve, erősködött Pius. A mi rezervánk pucér lesz, később mindenki úgy öltözteti majd, ahogy akarja, akár a színházból is hozhatunk majd számára gúnyát. Erre meg Tihamér kapta fel a vizet, mi az, ti valamiféle kirakatbábut vártok tőlem?! Estére, a vecsernye után megkezdjük az agyag kubikolását, vágta el a vita fonalát Köcsög. Melyik széken fog ülni? kérdezte Löttyöge. Ide fog könyökölni a fagylaltospultra. Addigra ki kell fényesíteni a vanília, a puncs, meg a csokoládé fődőt. Tükör kell? kérdezte Potyem. A Vigadó padlásán van egy szép nagy, aranykeretes tükör, épp csak hogy megpattant. Majd az első szeánszon pontosan ki fog derülni, mire van szüksége Tihamérnak, Nusikának . . .

Én meg majd elhozom a kagylót, mondtam halkán, szinte félre, magamnak. Miféle kagylót?! förmedtek rám többen is. Hát az ABBÁZIA-t, feleltem még mindig magamnak. Mit a fenét akarsz azzal a kurva nagy kagylóval?! kérdezte Kecsenovics Fíró. Hát betesszük a lába közé . . . Kinek a lába közé?! csattant fel Köcsög, aki valójában az egész akciót kormányozta. A puha szobor lába közé, mondtam. Be nyomjuk . . . Azt a nagy rózsaszín kagylót?! kérdezte Löttyöge. Igen, mondtam, az ABBÁZIA-t, és még mielőtt nekem estek volna, elsomfordáltam a helyszínről, át a töltésen, a Csodafürdő irányába: gyógyítani a tükörgyár szeméttelapén szerzett sebeimet, meg hát, hogy még egy utolsó pillantást vessek, ahogy T. Orbánnal mondani szoktuk: magára a gipszre a lángoló kannagrúpp közepén.

*Maurits Ferenc: Töfe az Új Symposion szerkesztőségében 1973-ban
Akril, fotó, farost, 2000*